

DYNAMICKÁ PREZENTACE SABATOVA TEPELNÉHO OBĚHU DYNAMICAL PRESENTATION OF SABAT'S THERMAL CIRCUIT

MARTIN POSPÍŠIL - JOSEF FILÍPEK

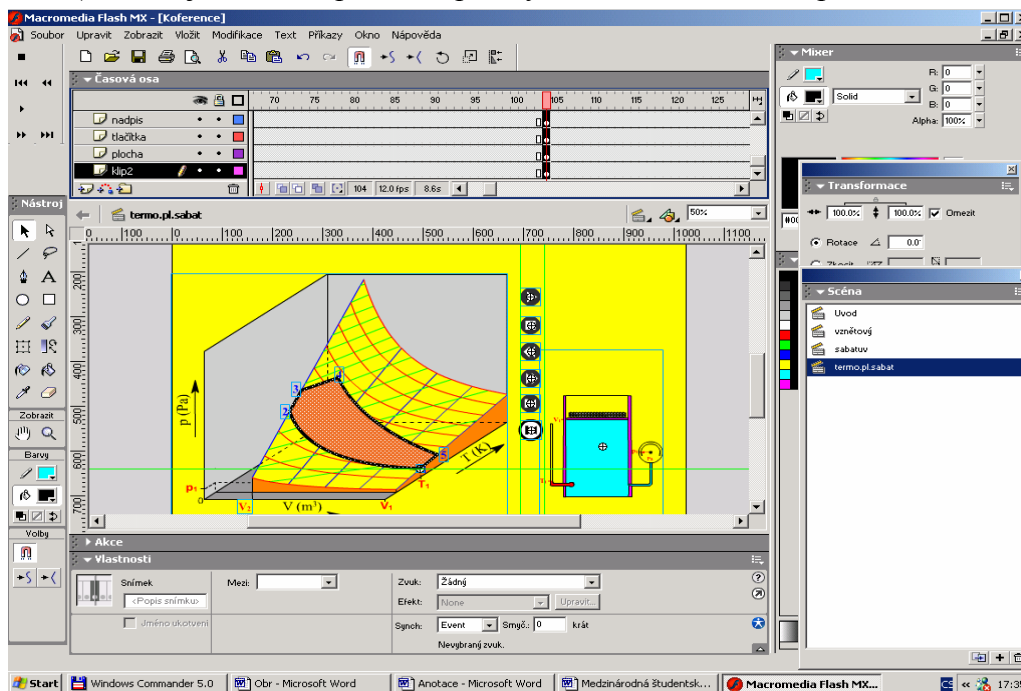
Abstract

Authors will present multimedia educational programme „Sabat's Thermal Circuit“ at the conference. Interactive animation compares real and theoretical circuit of compression ignition engine in thermodynamical terms.

Key words: Sabat's Thermal Circuit, compression ignition engine, state (conditions) changes of gas, interactive animation

Úvod

Dynamická prezentace Sabatova tepelného oběhu byla vytvořena v programu Flash MX, který je vhodný k vytváření animací (Obr. 1). Základními prvky programu jsou pracovní plocha, časová osa (*rozdělená do jednotlivých vrstev*), nástrojová lišta a plovoucí panely, sloužící k nastavení parametrů všech objektů.

Obr. 1 Pracovní prostředí software Flash MX

Kontaktní adresa:

Martin Pospíšil, Doc. Ing. Josef Filípek, CSc., Ústav techniky a automobilové dopravy, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika, e-mail: filipek@mendelu.cz

Výukový program je tvorený troma samostatnými animáciami (Obr. 2):

- Sabatův tepelný oběh,
- termodynamická plocha,
- čtyřdobý vznětový motor.

Obr. 2 Animace zahrnuté v projektu

Sabatův tepelný oběh

V původním rovnotlakém systému vznětových motorů použil Diesel pro dopravu paliva do spalovacího prostoru stlačeného vzduchu. Dnes se využívají převážně vstříkovací čerpadla. Při rychlém vstříknutí paliva do válce proběhne hoření z části při konstantním objemu a z části při konstantním tlaku (*izobarický a izochorický přívod tepla*). Pracovní cyklus se nazývá Sabatův podle konstruktéra, který v roce 1909 sestrojil ve Francii motor, pracující daným způsobem. Sabatův porovnávací tepelný oběh je uveden na Obr. 3. Tepelný oběh zahrnuje adiabatickou kompresi ($Q = 0$), izochorický ($V = k$) a izobarický přívod tepla ($p = k$), adiabatickou expanzi ($Q = 0$) a izochorický odvod tepla ($V = \text{konst}$). Při sestavování animace se vycházelo z řady teoretických předpokladů (*dokonalé adiabatické, izochorické a izobarické stavové změny ideálního plynu, dostatečná tepelná kapacita teplé a studené lázně, dokonalá tepelná izolace, těsnost pracovního válce atd.*).

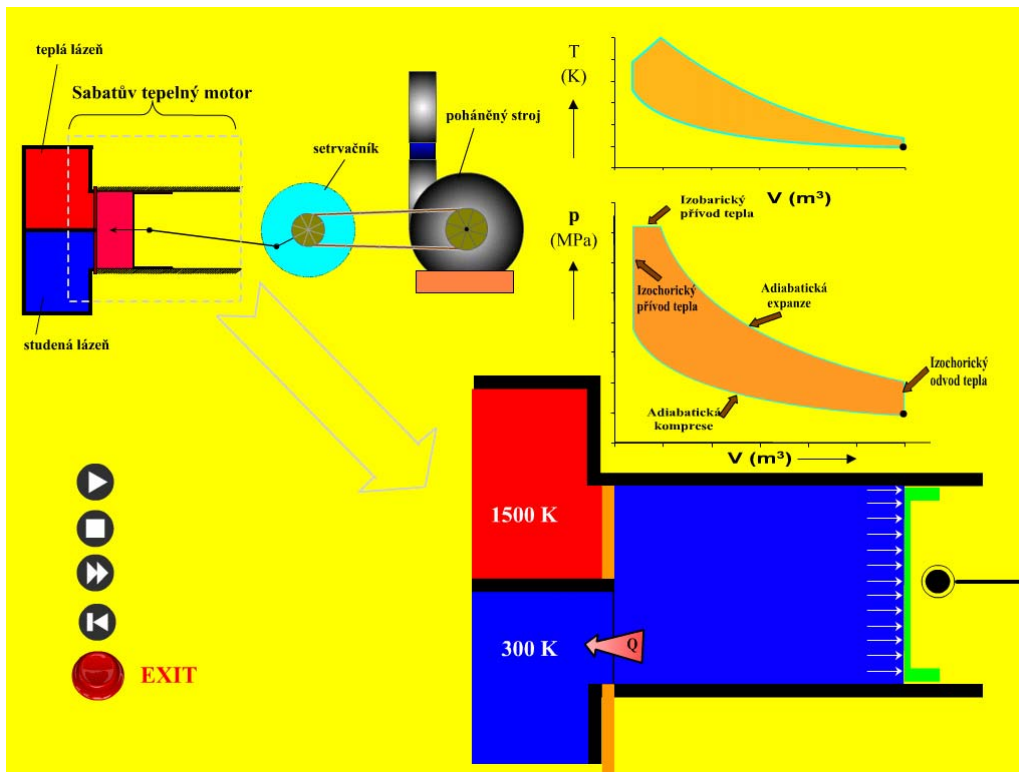
Termodynamická plocha

Za předpokladu platnosti stavové rovnice ($p \cdot V/T = k$) je každý termodynamický stav plynu určen bodem, který se nachází na termodynamické ploše (Obr. 4). Pohyb bodu po ploše je synchronizovaně doprovázen změnou p , T a V plynu ve válci uzavřeném pohyblivým pístem. Z animace názorně vyplývá, že po realizaci kruhového cyklu se vrátíme do výchozího stavu.

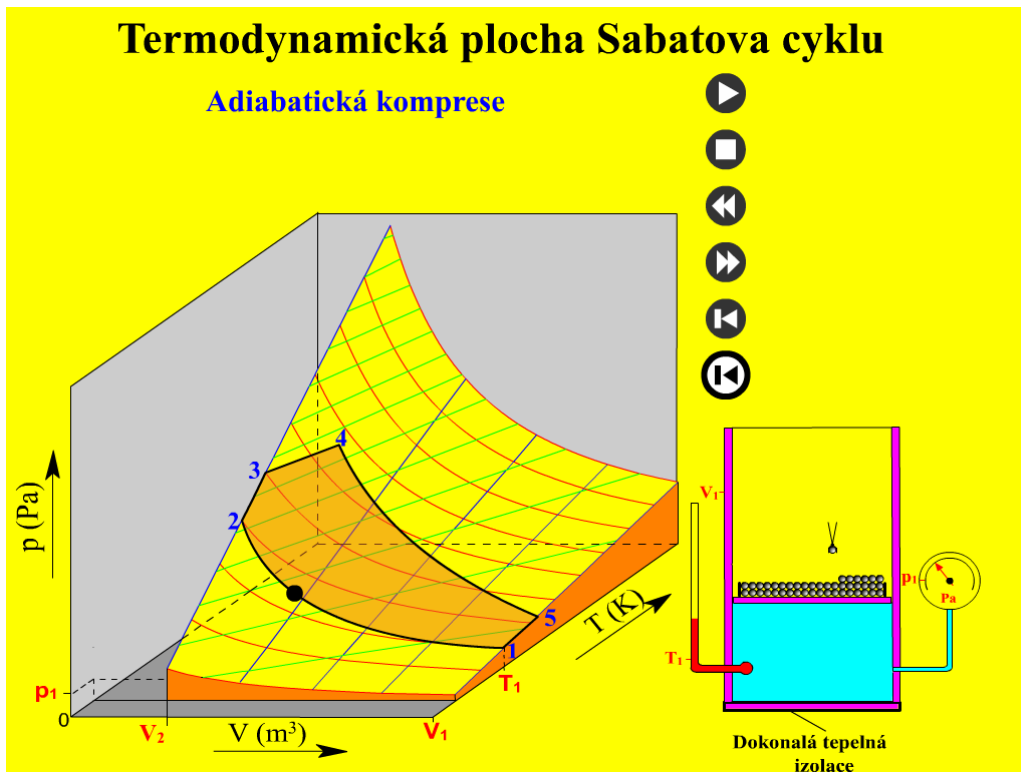

Čtyřtaktní vznětový motor

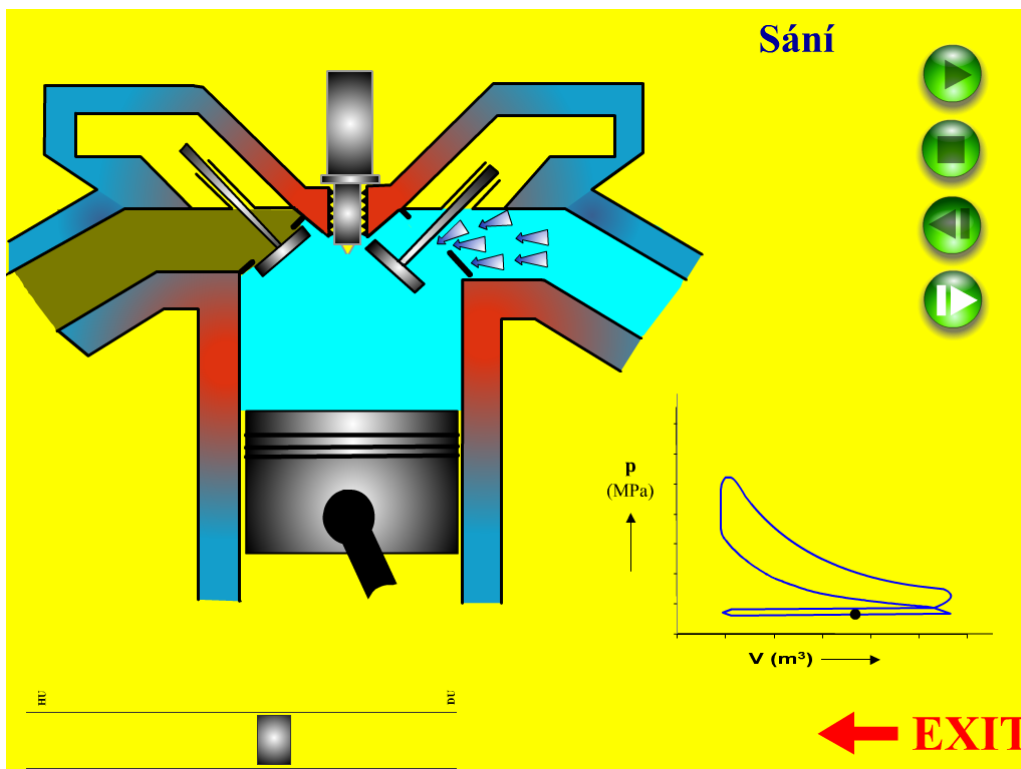
Princip činnosti čtyřtaktního vznětového motoru je zřejmý z Obr. 5. V průběhu animace můžeme sledovat časový sled jednotlivých taktů (*sání, komprese, expanze, výfuk*). Poloha pístu v motoru je indikována i polohou bodu ve skutečném $p - V$ diagramu.

Obr. 3 Sabatův tepelný oběh

Obr. 4 Termodynamická plocha

Obr. 5 Princíp činnosti vznětového motoru

Závěr

Interaktivní animace prezentovaná na mezinárodní vědecké konferenci v Nitře byla vyvinuta jako názorná učební pomůcka, která má sloužit k lepšímu pochopení termodynamických zákonitostí v tepelném oběhu vznětového motoru. Usnadňuje učiteli výklad a umožňuje studentům průběžně sledovat dění a změny v Sabatově cyklu. V průběhu výukového procesu je možné animaci zastavit, vrátit se k problematickému místu, postupovat po krocích, popř. děj opakovat.

Použitá literatura

1. Pavelek, M. a kol.: Termomechanika. Akademické nakladatelství CERM 2003, s.r.o. Brno, s. 283, ISBN 80 – 214 – 2409 – 5.
2. Vykoukal, R.: Automobily. SNTL Praha 1971, s. 410.
3. Klána, J., Košek, J. a kol.: Příručka opraváře automobilů. Litera Brno 1995, s. 502, ISBN 80 – 85763 – 06 – 0.
4. Fotr, J.: Macromedia Flash MX - podrobná příručka. Computer Press Praha 2002, s. 355, ISBN 80 – 7226 – 677 – 2.

Autoři představí na konferenci multimediální výukový program „Sabatův tepelný oběh“. Interaktivní animace porovnává skutečný a teoretický oběh vznětového motoru z termodynamického hlediska.

Sabatův tepelný cyklus, vznětový motor, stavové změny plynu, interaktivní animace